

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XV, 14 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 10. VIII. 1968

ZDRUŽENA EVROPA IN SLOVENCİ

R. J.

Ideja o Združeni Evropi ni nova. Prisotna je bila že v stari, antični Grčiji, njen okvir je potem širil rimski imperij, rastle je v zasnovah Karla Velikega najdemo jo v Dantejevih spisih in trkala je na srca vseh vladarjev in oblastnikov skozi renesanso, srednji vek in tja do vojska po francoski revoluciji, ko je njen „evropski heroj“ Napoleon pred svojo smrtjo na Sveti Heleni leta 1821 še narekoval svojim memorialistom: „Evropa se bo rešila samo, če se bo združila.“ Za njim je utemeljitelj politične filozofije Tocqueville (1843) s strahom zagledal na obzorju oba velika nova časa in se zgrozil, kaj bo z Evropo v borbi med Rusijo in Ameriko. Še do leta 1914 je Evropa živela v prepričanju, da je Amerika njena hčerka; ta miselnost se je potem maščevala v drugi svetovni vojni, ko je polovica Evrope v letu 1945 zapadla pod najhujšo obliko modernega imperializma in kolonializma — pod peto sovjetskih oblastnikov v Moskvi, kajti Roosevelt je še leta 1945 odklanjal obvezo, da bi ZDA morale reševati vedno sprto Evropo, ker bi s tem reševal ZDA.

Danes se dejansko ves kulturni svet trese pred bližajočo se tragedijo, ki se bo začela, če še ostali, svobodni del Evrope zapade pod oblast rdečega imperija. Ameriški državniki so se po maju 1945 sicer želeli umakniti popolnoma iz Evrope, tiste Evrope, kjer je vsakih dvajset let na dan bruhnilo novo klanje, toda sledilo je iztreženje: okrnjena Evropa je klicala v Washington po pomoč, kakor so v antiki grške posesti v Sredozemlju klicale na pomoč najprej Atene in potem Rim. Ameriška svoboda se je rodila v Evropi, njeni prvi ustanovitelji so bili še evropske krvi — porušeni Evropi po 1945 so morali hiteti edino Amerikanci na pomoč, ker je tudi njihova svoboda bila na kocki, ko je šlo leta 1946 za usodo Grčije, zahodnega Berlina, za gospodarsko rešitev Zahodne Nemčije. Potem je sledilo zapovrstjo: Marshallov načrt, Churchillov govor v Zürichu, Bobert Schuman v Evropskim svetom šestorice, po zlomu češkoslovaške NATO 1948. in ob sestankih evropskega parlamenta v Strassburgu je nastajala naravna politična naslonitev na nove gospodarske osnove evropske skupnosti, nastal je Skupni evropski trg in ob njem odpiranje možnosti za svobodno združevanje vseh evropskih narodov, ki žele s samostojnimi državami deležiti sadove vsekakor dinamičnega gibanja za gradnjo nove Evrope.

Preprek in zaprek v protivno smer je tudi več kot dovolj. Trenutno je pač najbolj nevarna aktivnost sovjetske diplomacije s poskusi prisiliti umik Združenih držav Amerike iz Evrope, ko se bo potem po morebitnem koncu vojskovanja v Vietnamu(?), takoj odprl nov Vietnam, vse z namenom prisiliti izčrpane ZDA v izolacijo, kar bi pomenilo nastop dčbe teme in reakcionarstva v Evropi in sicer pod komunističnim imperializmom — za ZDA pa dejansko tudi samo odložitev zadnjega milostnega smrtnega strela za končno propast v objemu istega moskovskega imperializma.

In Slovenci?

Pred takim obzorjem smo danes verjetno v večji nevarnosti kot kdajkoli. Pri bodoči krizi more polnokrvno sodelovati samo narod že na vrhu popolne dozorelosti in v posesti vseh funkcij samostojne državnosti. Pogled nazaj more biti samo enak srečanju s smrtjo. Prva Jugoslavija je 1941 razpadla „wie ein Kartenhaus“ (Korošec leta 1939) in druga se pripravlja na izginotje brezimmnosti v „socialistični“ srednjeevropski konfederaciji, kjer bo narodom odvzeta osebnost in manjkalo glavno — svoboda. Toda svet živi prenašlo in ne dopušča več orientacij v smeri pesimizma ali kapitulantstva. In za kaj takega tudi ni nobene potrebe; v slovenski politični zgodovini je že dovolj odgovorov tudi za naš čas, polnih optimističnih razgledov za narode dobre volje.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Osmi kulturni večer v soboto dne 17. avgusta točno ob pol osmih bo v mali dvorani Slovenske hiše, Ramón L. Falcón 4158

GIBANJE ZA ZDRUŽENO EVROPO IN SLOVENCİ

Predava Ruda Jurčec

ZA PETNAJSTO LETO

JUBILEJNA ZBIRKA nam dan za dnem prinaša z vsakim darom mnogo več kot pa samo finančno podporo. Vsak dar je hkrati izraz razpoloženja in gledanja na naše delo. Če vključ oviram in težavam vztrajamo, nam vsak znak soglasja ali odobravanja gradi in utrjuje globoke notranje vezi med nami in med bravci, kajti nič nismo in ne moremo biti, če bi trobili v gluho lozo.

„Rad Vam dam za Glas in Vas prosim, da vztrajate,“ so bile tokrat besede prijatelja in podpornika. „Dobro vemo, kaj pomeni danes biti zvest nalogam in poslanstvu emigracije, še posebej pa politične emigracije... Ostani te trdni, še posebej pa: ostani te pogumni in načelno jasni, to mi pri listu najbolj dopade. Nikar se ne strašite — dobro vemo, kaj nam branite in čemu služijo vsi vaši napori...“

Ob takih in podobnih besedah nam vsak dar mnogo pomeni, vendar ne samo po svoji materialni plati, ampak še bolj po moralni. Na tej ravnini pa je dar že mnogo, mnogo več — ne potrjuje in ne pogloblja nam samo našega poguma, ampak nam tudi že priliva novih moči. Srečujemo se spet z dogodki ob nastanku Slovenske kulturne akcije, ko so nam pred petnajstimi leti mnogi očitali predrznost in pretirano vero v ideale. Petnajst let je dolga, zelo dolga doba, danes je na polju kulturnega in duhovnega ustvarjanja vsako leto bogato po stvaritvah, kakor je bila še pred nekaj desetletji komaj mogla biti doba, dolga celih deset let. ali še več.

Vemo: danes je treba za vsako idejo ali kulturno pobudo desetkrat več poguma in tveganja ter veselega vztrajanja kot pa pred desetletji. Vsak na svojem mestu mora delati in ustvarjati z zavestjo, da naš čas terja pogum od slehernika vsaj v desetkratni meri. Naj nam tak optimizem desekratno podaja tudi za naše petnajsto leto ta naša **JUBILEJNA ZBIRKA**.

Darovali so: č. g. dr. Fr. Gnidovec, Adrogué, 2000 pesov; gđ. prof. N. Laharnar, Bs. Aires, 2000 pesov; g. dr. Ivan Prijatelj, San Andres, 2000 pesov; g. Jože Gerkman, Slovenska vas, 2000 pesov; č. g. Jože Ferkulj ZDA, 20 dolarjev.

COBRE ARGENTINO SUC. 6

TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228

R. P. I. 953701

Izjavo, ki je 27. junija izšla v Pragi pod naslovom „Dva tisoč besed“ — „po sugestiji učenjakov“; kot je povedano v njenem zadnjem stavku, — podpisalo jo je sedemdeset čeških in slovaških osebnosti — je praško novo vodstvo sprejelo z rezervno. Sovjeti in drugi komunisti moskovske vere so jo takoj opečatili za manifest kontra-revolucije. Ko sta dva praška profesorja Dubčeku dala pojasnila, je bila dovoljena javna razprava o dokumentu.

„2000 besed“ v svoji prvi polovici daje realističen opis „socialistične družbe“, ki velja tudi za druge dežele pod peto komunizma. Vaculik, ki je tekstu dal dokončno obliko, in mnogo drugih sestavljavcev manifesta so vpisani v partijo in se imajo za komuniste. To razloži mestoma preoptimistično mnenje o komunistih v češki zgodovini. Vkljub takim mestom pa je deklaracija obsodba komunističnih režimov. Iz resničnih humanističnih čustev izvirajoča vera v možnost demokratizacije komunizma bo postavljena v krizo zaradi drugačne notranje logike komunizma. Spričo komunizma nihče ne uide alternativni za ali proti.

„Življenje našega naroda, ki ga je najprej ogražala vojska, je potem izkušalo dobo mraku v dogodkih, ki so pognali v nevarnost njegovo duhovno zdravje in njegov značaj sam.“

Socialistični program je večina naroda sprejela z občutkom upa. Toda poveljniški vzvodi niso pripadli pravih rokam. Da so bili voditelji brez državniške izkušnje, brez praktičnih vednosti ali filozofske kulture, ne bi imelo toliko pomena, če bi bili vsaj sposobni poslušati mnenja drugih in če bi pustili, da jih na njihovih mestih počasi zamenjajo bolj zmožni ljudje.

Komunistična stranka, ki je po vojski imela zaupanje ljudstva, je to zaupanje postopoma zabarantala za položaje, dokler ni imela vseh mest in nič drugega. Mi moramo to izreči in tisti med nami, ki so komunisti, to vedo. Njih razočaranje spričo nasledkov je prav tako veliko kot razočaranje drugih.

Nekorektna linija voditeljev je spremenila partijo, ki je bila politična stranka in ideološka skupina, v organizacijo oblasti, katera je privlačevala gospodstva željne egoiste, spretno strahopetce in ljudi s slabo vestjo. Doliv teh ljudi v partijo ji je spremenil naravo in zadržanje.

Nje notranja organizacija ni dopustila do vpliva poštenim ljudem, razen če so se odločili za zgledovanje povzročajočih incidente, ali do preoblikovanja partije v stalnem skladanju z modernim časom. Mnogo komunistov se je bojevalo zoper to izprijanje, toda niso mogli preprečiti, kar se je zgodilo.

Položaj znotraj komunistične partije je veljal za zgled in povzročil podoben položaj v državi. Ker je bila partija povezana z državo, je zaradi tega izgubila prednosti, ki jih daje razdalja od izvrsilne oblasti. Ni bilo kritik o dejavnostih države in gospodarskih organizacij. Parlament je pozabil parlamentarne postopke, vlada je pozabila, kako se vlada, in voditelji, kako se vodi. Volitve niso imele več pomena in zakoni so izgubili veljavo.

Nismo mogli računati na naše zastopnike v prav nobeni organizaciji. Ako pa bi jim mogli zaupati, ne bi mogli od njih ničesar terjati, ker niso mogli ničesar storiti. Še huje, nismo mogli zaupati drug drugemu. Osebo in kolektivno poštenje je ginilo.

Poštenost ni privedla nikamor in kompetentnosti niso služile nič. Zaradi tega se večina ljudi ni več zanimala za javne zadeve, interesirali so se samo zase in za denar. Te obžalovanja vredne razmere so imele pa tudi ta rezultat, da sedaj nobeden ne more niti denarju zaupati.

Odnosi med ljudmi so bili iznakaženi, ni bilo več veselja pri delu. Skratka, prišel je trenutek, ko so bili v nevarnosti duhovno zdravje in značaj naroda.

Mi smo vsi odgovorni za sedanje stanje reči, posebno pa tisti med nami, ki so komunisti. Poglavitni delež odgovornosti pa je seveda na tistih, ki so bili sestavni del ali orodje te nekontrolirane oblasti. To je bila oblast določene

mnenjske skupine, ki je s pomočjo partijskega aparata zavzela vodilna mesta povsod, od Prage pa do najmanjših okrajev in občin.

Aparat je določal, kaj je treba narediti in kaj ne. Vodil je zadrage namesto združnikov, tovarne namesto delavcev in narodne organizacije namesto državljanov. Nobena organizacija v resnici ni pripadala svojim udom, niti komunistične organizacije.

Poglavitna krivda in najhujša prevara teh voditeljev pa je bila v tem, da so opravičevali svojo samovoljstvo s tem, da so jo razglašali za voljo delavcev.

Če bi imeli verjeti tej slepariji, bi morali danes obtožiti delavce za upadanje naše ekonomije, za hudodelstva nad nedolžnimi osebami, za ustoličenje cenzure, ki je preprečevala, da bi se o vsem tem pisalo. Potem bi bili delavci odgovorni za napačne vložbe, za trgovinske izgube ali za stanovanjsko krizo.

Seveda nihče, ki ni izgubil pameti, ne verjame, da bi bili tega krivi delavci. Sleherni ve, da delavski razred praktično ni odločal o ničemer, delavski funkcionarji so bili postavljeni od koga drugega.

Mnogo delavcev je mislilo, da oni vladajo, toda v resnici je ukazovala skupina funkcionarjev partije in državnega aparata, ki so bili za to posebej izučeni. Ti so dejansko prevzeli mesto zrušenega razreda in postali nova avtoriteta.

Pravično je priznati, da so se neki izmed teh funkcionarjev že precej časa zavedli, da se je zgodovina obrnila v neprijetno smer. Danes jih moremo spoznati po tem, da odkrivajo krivice, popravljajo napake in vračajo pravico odločanja članom stranke in državljanom, ko omejujejo oblast in osebe birokracije in aparata. Ti so z nami zoper zastarele poglede baze. Toda mnogo funkcionarjev se upira spremembam in ti so še vedno pomembni. Držijo namreč še vedno v rokah orodja oblasti, posebno v okrajih in občinah, kjer morajo ta orodja uporabljati na skrivnem, brez strahu, da bi jih kdo oviral.

Od začetka istega leta se nahajamo v obnovi procesa demokratizacije. Začela se je v komunistični partiji. Mi moramo to izreči in tisti ljudje med nami, ki so izven partije in do zadnjega časa niso od nas pričakovali nič dobrega, to tudi vedo. Dodati pa moramo, da se ta proces ni mogel začeti drugod. Samo komunisti so mogli živeti dvajset let neko politično življenje.

Samo komunisti so mogli izjaviti svojo kritiko. Samo opozicija znotraj partije je imela privilegij biti v stiku s sovražnikom. Pobuda in prizadevanja komunistov-demokratov pa so samo odplačevanje dolga, ki se je z njim celotna partija zadolžila nasproti ljudem izven partije, katere je držala v položaju neenakosti. Zategadelj ni nikomur treba biti hvaležen komunistični partiji, čeprav je treba priznati, da se pošteno trudi ukoristiti to zadnjo priložnost, rešiti čast svojo in svojega naroda.

Proces preroda ne prinaša nič posebno novega. Obsega ideje in predloge, ki so mnogokrat bolj stari kot zmote našega socializma, izmed drugih pa so nekatere izkrenile izpod površine tega, kar je bilo vidno. Morale bi biti izrečene že dolgo prej, toda ni bilo mogoče, ker so jih dušili.“

V drugi polovici manifesta podpisniki poudarjajo pomen „kritik, ki so prišle iz pisateljskih in študentovskih krogov“, zavedajo pa se, da „imajo samo novo upanje“, ne pa zmagge. Obračajo se na nove voditelje, naj bodo budni in do nianjivosti razvijajo pravo metodologijo odpora.

V enem izmed mnogih napadov na „2000 besed“ se moskovska Pravda (25. julija) sprašuje: „Kaj je še komunističnega ostalo v članih partije, ki so podpisali to pismo, in v tistih, ki jih podpirajo?“ Trybuna Ludu (26. julija), glasilo poljske partije, pa je zapisala: „Prišli smo tako daleč, da je glasovito deklaracijo dva tisoč besed, platformo odkrite reakcije, podpisalo več članov partije in da so se neki člani prezidija centralnega komiteja češke partije izrekli za neovirano razpravljanje o tej deklaraciji.“

besede - besede - besede

Koncert za igralca

Odrske variacije na temo

LJUBEZEN - RADOST - ČAST in SMRT

s prologom in epilgom in z besedo, ki so jo dali

FRANCE BALANTIČ, IVAN CANKAR, WILLIAM SHAKESPEARE,
FRANCE PREŠEREN, JANEZ SVETOKRIŠKI, J. B. Poquelin dit
MOLIERE, ANTON TOMAŽ LINHART, OTON ŽUPANČIČ in
evangelist JANEZ

Zamisel, libreto in igranje

Scenografija

NIKOLAJ JELOČNIK

arh. JURE VOMBERGAR

Predstava bo v soboto 7. IX. 1968, ob 8 1/2, na odru Slovenske hiše.

PISMO IZ NEW YORKA

France Gorše

New York, 31. julija 1968.

Premnogo je na svetu v življenju, v živi ali tudi v mrtvi naravi stvari, ki samo po sebi dozdevno niso nič ali na videz nič ne pomenijo. In premnogo-krat gremo skozi življenje mimo mnogih stvari, ki jih sicer gledamo, pa jih ne vidimo ter nanje sploh ne reagiramo. Šele v luči in v zvezi nekih dogajanj postanemo nanje pozorni, šele potem spregledamo stvari ter jih gledamo bolj zavestno in pred nami zažarijo v novi luči, ki jih doslej morda niti opazili nismo.

Nekako tako je v pogledu z najnovejšo knjigo Friderik Baraga, ki jo je stvarno in tehtno napisal mons. Maksimiljan Jezernik prav na stoletnico njegove smrti. Delo je iz tega vidika edinstveno predvsem zaradi znanstvene analize. Izšla je že kot sedma knjiga v založbi *Studia slovenica*.

Knjiga obsega 156 strani z izčrpnim uvodom, kjer pravi avtor, da se izogiblje, kar so že drugi o Baragi pisali, torej je dejansko samo predmet zgodovinske analize. Dalje navaja v uvodu, da vsebuje Baragovo življenje bogato biografijo, ki ga osvetljuje iz vseh mogočih kotov. Dalje navaja, da hoče podati študij Barage in nov pogled nanj. Ne bo ponavljal zgodovne njegovega življenja, niti ne povečeval njegovih zaslug za pokristjanjenje Indijancev, niti na znanje njihovega jezika, pač pa izključno pogled na Barago iz Rima... z očmi spoznavca Kongregacije za širjenje vere — Propagande Fide.

Knjigo je razdelil v tri neenake dele.

V prvem delu obravnava Barago kot misijonarja, v treh poglavjih podaja nadvse zanimivo analizo treh poglavij, ko v prvem obravnava misijonski poklic, v drugem ga prikazuje kot apostola Indijancev in v tretjem opisuje Baragove zveze z Rimom.

Drugo poglavje nosi naslov škof in ga avtor najprej prikazuje kot apostolskega vikarja in podaja oceno Propagande o Baragovi osebnosti.

Tretji del obravnava dogodke ob Baragovi smrti v Marquetteu ter podaja dramatičen popis psihološke reakcije ob njegovi smrti. Kot zaključek nenavadno in brez skrupulov opisuje v lučeh in sencah poglede Propagande fide iz Rima, kar bravca drži v napetosti do konca knjige.

Bibliografija na koncu je bogata z res obilnim pregledom vsega, kar je oblikovalo Baragovo duhovno in ustvarjalno delo.

Knjiga je opremljena z Baragovo podobo na četrti strani ter s pregledno zemljepisno karto, ki obsega obširno Baragovo misijonsko polje.

Kakor je pisatelj že v uvodu knjige omenil, da bo gradivo podajal le z zgodovinskega in dokumentarnega vidika, se knjiga kljub temu lepo bere in bravca znova priteguje, ker je pisana s toplino. Baragov lik zažari z mnogih strani v novi, močnejši luči. In v tem je zapopadana vrednost Jezernikove knjige.

Naslov knjige je: *Friderik Baraga by Maximilian Jezernik a portrait of the first bishop of Marquette based on the archives of the Congregatio de Propaganda fide*. New York - Washington, 1968.

Dobi se na naslovu: *Studia Slovenica*, P. O. Box 4531, Washington DG 20017 U.S.A. Na zalogi je tudi pri Ligi v New Yorku: *League CSA*, Box 32, Brooklyn NY 11227 — U.S.A. Cena: 5 dol. vezana, 4 dol. broširana.

Vsako poletje je v ljubljanskih Križankah poseben mednarodni festival. Poleg domačih skupin prihajajo na vabilo tudi razni ansambli iz tujine, med njimi tudi baletne skupine. Letos je bil napovedan balet Maurica Bajarta iz Bruslja, gotovo danes najbolj uglednega ustvarjavnca na polju baletne umetnosti. Znana je njegova kreacija baleta na Beethovenovo Deveto simfonijo. Vsa Ljubljana je seveda z velikim zanimanjem pričakovala Bajartov prihod, toda nazadnje se je vodstvo festivala moralo zadovoljiti z gostovanjem skupine Ballet de Wallonie iz belgijskega industrijskega središča Charleroi v južni Belgiji. Skupina je štela trideset članov in si je za nastop v Ljubljani vzela zelo ambiciozen program. Toda ambicija je lahko hvalevredna, piše Marija Vogelnikova v Delu (24. jun.), drugo pa je zmogljivost. Za nastop take skupine v Križankah pa nosi odgovornost vodstvo in in tokratno njegovo ravnanje proglašajo kritičarka kot dokaz neke posebne ljubljanske hibridnosti v izvaianju sodobne slovenske kulturne politike. Tako pravi: „... Ostaia vprašanje, ali gre za ignoranco organizatoriev poletnih prirediteljev ali že za hibridno življenje neke ustanove na račun kulture in kulturne imovine festivala. Naposled je festival delo kulturnih delavcev. Graditi ga je bilo težko, razdeliti pa je stvari zelo lahko in za to ni treba mnogo časa. Toda kultura je integralni del nekega naroda. Če je ta narod maihen in zato latentno ogrožen, se s takimi stvarmi ni moč kaj dolgo igrati.“

— Dubrovniške poletne igre so se začele v letu 1950 in po petih letih so jih že sprejeli v okvir Mednarodnih festivalov. Ob začetku letošnje sezone so objavili med drugim tudi pregled vseh uvrzoritiev. Doslej je bilo vseh predstav v poletnem festivalu 1282.

MESTO SLOVENIJE

„Zato vsakdo, ki ne išče nenobrednih kompleksov, iz mojih zamislon brez težave lahko razbere, da zahtevam svobodo duhu osvobodilnega boja alede samostoinosti in suverenosti slovenskega naroda. Kakšna naj bo narodna zavest potem, ko bi bila takšna suverenost uresničena, je vprašanje, s katerim se nisem ukvarjal. Če je kaj, kar moram reči, da je 'edino' potrebno, potem je to ostvaritev živenga, polnokravnega slovenskega narodno državnega telesa. Ko bo postala stvarnost ta zahteva 'polpretekle zgodovine', bomo jasneje videli, kakšno naj bo mesto Slovenije... kakšna naj bo vloga Slovenije ob severnem Jadranu, kjer je tudi njen življenjski prostor, in nazadnje, kakšna naj bo slovenska narodna zavest, da bo zvesta izročilu in hkrati moderna!“

Boris Pahor: O sodobnem slovenstvu, ZALIV, 1968, št. 10 - 11, str. 48.

ZA SKLAD GLASA so darovali: g. N. N., Castelar, 500 pesov; g. Tone Marolt, Ramos Mejía, 500 pesov; g. Ignacij Hladnik, Slovenska vas, Lanus, 1350 pesov; g. Tone Gale, Slovenska vas, Lanus, 500 pesov; g. Vinko Mirt, Brazilija, 500 pesov. — Vsem najlepša hvala!

NOVA REVIIJA: OBJAVE

Poročali smo že, da skupina mlajših literatov v Ljubljani pripravlja izid lastne revije. Zdaj je izšla prva številka revije *Objave*, ki naznaja, da hoče biti revija po svojem konceptu za literaturo in umetnost. V tem se loči od ostalih revij, ki nosijo na sebi uradni pečat: Za kulturo in družbena vprašanja... Poglavitna funkcija nove revije v slovenskem revialnem prostoru naj bi bila možnost objavljanja tistim slovenskim avtorjem, ki zaradi spolitiziranosti in relativne ozkosti osrednjih revij te možnosti niso vedno imeli, ali pa tistim, ki zaradi mladosti še niso afirmirani in zato spet težko najdejo prostor na „uglednejšem papirju“. Uredniški odbor sestavlja šest mladih slavistov. Prva številka prinaša pesmi dvojice manj znanih pesnikov Darka Komaca in Roberta Ceglarja, poleg že afirmiranih kot sta Dané Zajc in Aleksander Perkolja. Prozo objavljajo Jože Horvat, Pavle Zidar in mladi Matija Protnik. Pri publicistiki je novo ime samo Vili Vuk. Številka prinaša še troje drobnih prevodov — Andrej Sinjavski, Robert Musil, Leonia Bruel. Sinjavski med prevodi nakazuje, kakšno more biti „koeksistenčno“ razpoloženje mladih sodelavcev.

ODMEVI IZ ZALIVA

Tržaška revija ZALIV (štev. 10-11, 1968), katere idejni vodja je pisatelj Boris Pahor, prinaša kritično poročilo o *Meddobju* (X, 1-3), ki ga je podpisal Jan. Takole pravi o objavljeni poeziji: „Pesmi K. Mauserja in Milene Šouklove spadajo v eksistencialno liriko, ki je elegično kopmonirana. Pri prvem je tipično vzdusje v pesmi Mrtvi vodnjak, v kateri je parabolično izpovedana tragedija posameznika v svetu, ki se vrednostno izpraznjuje. Podobna doživljajska osnova je značilna tudi za pesnico, ki sicer se spopriema s problemom, kako je begoten trenutek z umetniškimi oblikovanjem ujela za večnost. Ker je slovenski liriki ta tema skoraj neznan, je nekaj stihov v tem smislu slovstveno dragocenih. Objava prvega dejanja T. S. Eliotove drame *Umor v katedrali* (prevedel Fr. Papež) je pomembna prevajalska pozicija in ima svojo ceno tudi v tem, da ji je kot uvod priključeno avtorjevo predavanje *Poezija in drama*, v katerem je ob načelnem razpravljanju o drami nanizanih obilo zanimivih osebnih izkušenj, ki so same po sebi intelektualna draž. Pozornost zasluži sestavek Jošta Žabkarja O razvoju metafizike. Kljub temu, da je veliko prekratek, da bi mogel celoten problem obdelati v zadovoljivi obliki, je avtor v svoji skicoznosti vendarle zavrgel vrsto novih formulacij in medsebojnih zvez.

Isti zvezek te revije prinaša tudi esej z naslovom *Pot Rude Jurčecu*, kot oceno drugega dela knjige spominov Skozi luči in sence. Isti kritik Jan zaključuje svojo presojo z besedami: „Avtorjev temeljni estetski princip je uravnotežena mnogoterost. Zato pri njem ni razkola med doživetjem in besedo; Jurčec ni samo dokumentarist, marveč je mnogo bolj — in močnejše predvsem — literat. Prebirati je treba samo, kako je ustvarjeno razpoloženje nacističnega shoda v Stuttgartu, ali mesto, na katerem je označen Hitlerjev človeški lik. Takšna in podobne strani so skrajno sugestivne in — preprosto rečeno — literarno velike. Jurčec torej ne vrta samo v jedro pomembnih življenjskih vprašanj in ne poskuša zgolj usmerjati na

Ob stoletnici Claudelovega rojstva ni francoske revije, ne literarno umetnostne publikacije brez eseja o avtorju Oznanjenja Marijinega, Svilenega šolna, Ivane grmadi, Talca, Zlatolasa, Opoldanskega deleža, Kristofa Kolumba... Leta 1953 v Rim s Claudelom prišla skupina Francoske komedije in v avdieni pri Piju XII. slogu bralnega gledališča izvajala odlomke iz Oznanjenja Marijinega. Ob sklepu je Pij XII. obrnil h Claudelu: „Vi ste genij Evrope...“. Pa ni bil samo to: trinajst let po njegovi smrti ni več dežele, kjer danes po univerzah ne bi izdajali doktorskih disertacij o njegovem dramatičnem in pesniškem opusu: takih disertacij bo letos na več na univerzi — v Tokiu. Ni bil samo genij Evrope, ampak „poet vesolja“ — za takega uradno razglašena šele po smrti, potem ko ga je uradna Francija dolga leta odvrinila in je v Akademijo prišel šele na siva leta. Njegov Oznanjenje je uradna Francoska komedija predstavila s svojega odra šele po drugi vojni, na predvečer pesnikove smrti, medtem ko je na istem odru njegov Svileni šoln J. L. Barrault uprizoril prvič v dnevnemški okupacije, leta 1943. Okrog njega so v domovini zgradili zid molka, stojič je ta molk prenašal trideset let; a ob koncu je s silno vero izjavil: „Aktualen bo šele trideset let po smrti...“

Njegov osebni prijatelj Georges Cattaui mu je v *Revue de Paris* (maja 1968) posvetil značilen esej z naslovom „Actualité de Claudel“. Med drugim v uvodu omenja Claudelovo bolečino nad molkom domovine ob njegovem ustvarjanju. Ko je bil 1908 veleposlanik v Washingtonu, je sklenil prenehati z literaturo, ker se je bal, da ga bodo kulturno zadušili, kot so to storili že s Francis Jammesom. Bil je že na najvišjih diplomatskih položajih, pa se ni nehal sklicevati na svoj vir v francoski kmetijski zemlji. Kot Maritain je rad ponavljal, da se giblje v svetu kot „kmetič v kozmosu“. A slednjič je literarna zgodovina le morala kloniti in mu že prisoditi prvenstveno mesto med trojico z Valeryjem in Proustom. aN začetku svoje literarne poti se 1890 odklonil od simbolizma, saj ga je nazval „olikana degeneracija“. Shellyja je proučeval za efemeniziranega dojenčka, izogibal se je Hölderlina, ker se ga je bal, potem ko je njegova sestra Camilla, genialna kiparka, podobna temu nemškemu liriku, doživela živčni zlom in razkroj. Po znani konverziji v Notre Dame se je znašel v zalivajoča božji ljubezni, a je vseeno do kraja ostal v boju z demonstvom v sebi ter zato ostro odklanjal sleherni konformizem. Katolištvo je označil z vesoljnostjo, odklonil Gidela in Valeryjev racionalizem, iz Joba pa si je za vodilo vzel stavek: „Blagor mu, ki Bog tepe!“ Mir je bil zanj dosegljiv samo v naročju božjega usmiljenja, hrepenje po božji navzočnosti v sebi, kakor hrepeni ocean po vodah vseh rek, da bi se še in še opajal, se tešil z vedno novimi vletoki. Zato ni bil analitik samega sebe, pač pa poet, čigar stvaritve so neprestano preraščale vse, kar je v poeziji ali dramatik ustvaril. Ni čudno, če so se pred takšnim genijem priklonili najmodernejši našega časa. Brecht je ponavljal, da Claudelovo delo nikdar ne bo zdrsnilo iz aktualnosti (in Brecht je bil marksist, ateist...) in Eugene Ionescu se je pridružil s trditvijo, da je Claudel nenehno moderen in bo tak ostal, *ker je tako katoliški*. Veliki angleški cinik Bernard Shaw je zapisal, da so Claudelove osebe na odru dokaz, da človek res „tempelj Svetega Duha“. Ko se je Freud srečal s Claudelovimi spisi, je zapisal, kako se je spoznal z resnico: „Na nesrečo sem šele zdaj spoznal, da se more psihoanalize ustaviti pred pesnikom in njegovo stvaritvijo; na poetovem pragu vse analize ustavijo.“

Ni bil samo poet, pravi Cattaui, bil je prerok, zase in za druge. Ko je bil Baudelaire sedemnajstleten še v šolskih klopeh, je napisal prve petošolske verze, kjer je v dveh strofah napovedal vse svoje bodoče življenje. Enako je bilo s Claudelom: Cattauiju je zaupal, kako je leta in leta pred razsvetljenjem v Notre Dame že slutil kaj se mu bo na božično noč dogodilo. Do smrti je črpal vso svojo mladost iz Svetega pisma in ponavljal spet in spet, kako bi želel biti to, kar je bil Hieronim, „vedno obema rokama na svetih knjigah“. Shakespeare mu ni bil ideal; zanj je bil prelahkoten. Ljubil pa je Dostojevskega, ker njegovi junaki skozi vihar demonstva pridejo do vrelcev očiščenja. Po Cattauiju je Claudelovo bistvo zajeto takole:

„Claudel je odkril zase in za nas večno mladost sveta in različnost vesolja. Želel si je nadeti oblačila velikega duhovnika Arona, kajti v Aronov plašč je všito celo vesolje. Claudelovo mladostno navdušenje za redovniški stan — bil je nekaj mesecev celo že novic — mu je ostalo za vedno, v poeziji je stalno prisotna domotožna bolečina po svečeništvu. Dajajoč odvezo vsemu človeštvu, je zapisal: ‚Vsa bitja, zlobna dekora, so potopljena v usmiljenju Adonaja.‘ Goetheja ni cenil, vendar je sledil njegov ekonomiji sil in v svetu, sredi valovanja v pogubljenju, je s sočustvovanjem iskalo sebi in vsem opore v očeh Boga vsemogočnega. Njegovo delo, ves njegov literarni opus je kot Noetova barka, kjer so vrata vedno odprta za vse na zemlji ustvarjeno... Iz njegove poezije nam doteka živa voda, kakor je pritekla iz vodnjaka Samarjank. Njegova beseda nam poje, kakor nam zvone začete besede v Genezi. Umril je med pisanjem komentarjev k Stari zavezi in malo pred smrtjo je dejal: Česar se dotaknem, me prepoji z nesmrtnostjo.“

Gabriel Marcel je še vedno gledališki kritik pri Nouvelles Littéraires. Pariško gledališča so v Claudelovo stoletnico stopila drugo za drugim z vpriporitvami njegovih del. Februarja letos je vodilna Comédie française začela proslavo jubileja z vpriporitvijo tragedije *L'Otage* (Talec). Sledječ tokovom časa in tudi raznim idejam v odnosu do božanstvenega, je vodstvo gledališča režijo tega Claudelovega mojstrskega dela dalo v roke Jean-Marie Sereauju, ki se je doslej posvečal samo Brechtu, Bekketu in Ionescu. Predstava v Francoski komediji je Marcela pretresla prav do presenečenja, celo poraženosti, tako da je dal, sicer vedno tako obziren v svojih sodbah, kritiki o predstavi kar naslov „Blizu katastrofe“... V uvodu pravi, da je Sereau pred premiero dajal listom izjave, s kakšnim navdušenjem da se je posvetil Claudelu. A Marcel je bil poln strahu, ko je čakal, da se zavesa dvigne. Med prvim dejanjem je bil še poln tolažilne vere, ker je bilo odigrano zvesto besedilo in Claudelov slogu. Vse pa se je postavilo na glavo v drugem dejanju. Po Marcelovo je bilo Sereaujevo režijsko tolmačenje le preblizu „nekim novim pokoncilskim tokovom“, ko je režiser božjo prisotnost v osebi krajevnega župnika Bacillona prikazal kot lik krutosti in zmes surovega absolutizma, kar pa gotovo ni v skladu s Claudelovim pojmovanjem te osebe. Povrh je vlogo odmeril igralcu-novincu, ki bi verjetno znal ujeti bistvo komedije, če bi mu režija odprla pravo pot. Tako je Sereau pozabil na bistveni lik pa

peža Pija VII, Napoleonovega ujetnika in prečno prikazal pojme o Bogu v dušah konservativcev.

Marcel se ob koncu prav zaskrbljen vprašuje, kaj bo, če se bodo nekateri sodobni tokovi v umevanju božjega le preveč bližali profanosti, česar prav Claudelove dramatične in pesniške stvaritve ne prenesejo.

Claudelo je bilo enainvajset let, ko je leta 1889 napisal dramo *Tete d'or* (Zlata glava). Letos je dramo še pred premiero Talca v Comedie française vprizoril Jean Louis Barrault na odru v Odeonu (danes Theatre de France). Tokrat je pri poročanju NL Marcela nadomestil Matthieu Galey in svojo kritiko naslovil „Presque un chef-d'oeuvre“ (Skoraj mojstrovina). Kritiko začena s trditvijo, da je vstop v dogajanje drame kakor nenadni padec v čudovito pustolovščino, a da ji bo res iskreno sledil, kdor bo prišel k predstavi s čistim in nedolžnim srcem. V drami so namreč že vsi elementi kasnejših Claudelovih del, vsi veliki konflikti so že tu nakazatni. V Zlati glavi je vse krhko, a se ne zlomi, ker je prepolno poezije. Glavna zasluga za tolikšen uspeh predstave gre Baraultu, ki je po mnenju kritika „très Dullin (Dullin je bil tisti slovit režisersko-dramaturški trojček Dullin-Jouvet-Baty, ki je ustvarila sodobno režijsko šolo in koncepcijo; Dullin je bil tudi učitelj in mentor J. L. Barraulta). Predstava v Odeonu je res izvenela v najlepšo dramsko pesnitev našega časa. (Drama je v letošnjem repertoarju napovedana tudi kot uprizoritev v Teatro San Martín v Buenos Airesu.) Glavno vlogo je igral Laurent Terzieff, mnogim že znan kot igravec najbolj uspešnih sodobnih francoskih filmih (*Les Tucheurs*). Kritik mu napoveduje bodočnost Gerard Philipa. Dasi je *Tete d'Or* Claudelovo mladostno delo, je v njej toliko moči in stvariteljske sile, da jo je mogoče vzporejati s Shakespearovim *Leaom*.

Državna knjižnica v Parizu je pripravila za stoletnico pesnikovega rojstva razstavo našega, kar je s Claudelom v zvezi. Razstava se imenuje *Tout Claudel* (Vse Claudel). *Nouvelles Littéraires* je objavila navdušeno reportažo (22. februarja letos) in takoj v uvodu prizna pravi čudež te prireditve. Zgodilo se je namreč, da so prav s to razstavo uspeli dokazati, da je *Claudel še vedno mlad*. Pred to so bile podobne razstave Maurice Barresu, Romain Rolandu, Leon Daudetu in André Gidu, a nobena ni v takšni meri zajela prav mladine kakor Claudelova.

Za njegovo zgodnjo mladost ga odkriva kip, delo njegove nesrečne sestre Camille, najbolj talentirane učenke Michelangela našega stoletja Augusta Rodina. Zanimivo je, da je Camilla bratov kip imenovala *Le jeune Romain*. Sledijo spomini iz gimnazijskih let na liceju Saint Louis, kjer je bil mladi Claudel med vodilnimi uporniki: zavračal je vse staro, posebno klasike. Corneillova dela je iskreno zaničeval in govoril: „Corneille se mi gabi...“ Poveljeval se je, da je ateist, po tem ko je prebral dela Ernesta Renana. Tam so tudi podatki, kako se je srečal z Rimbaudom, „satanskim angelom“, kako je vzljubil njegovo poezijo – zvest mu je ostal vse do konca, saj mu je ob smrti prav Rimbaudova pesniška zbirka padla iz rok; dvignili se je še in rekel domačim, ko so ga vedli do postelje: „Ne vzmirajte se: konec je, jaz sem pripravljen!“ in je zadihnil... Po Rimbaudu je odkril nadnaravni svet, potem pa se srečal s krščanstvom na polnočnico v Notre Dame leta 1886 in postal največji katoliški pesnik našega stoletja.

Posebej so razstavljeni izkazi o uspehih v šolskih letih. Pri izpitu za diplomatsko službo je bil sprejet v zunanje ministrstvo kot najboljši. Tam je tudi izvod prve njegove drame, ki ga je spoštljivo poklonil Verlainu. Bila je knjiga *Tete d'or*. Verlaine se mu je zahvalil: „Imate silno močno pesniško domišljijo!“ Sledijo spomini na Mallarméja in na sestanke pri njem vsak tork popoldne. Njemu je poklonil izvod druge svoje drame *La Ville* (Mesto), nakar mu je pesnik odgovoril: „Vsaka stran je polna besed, zame ena bolj presenetljiva od druge, in imam vtis, kakor da jih ni še nikdar izrekla nobena človeška govorica. vaše besede so kot da bi bile gole.“

Na posebni mizi je razstavljena drama *Partage de Midi* in vse, kar je z njo v zvezi. Leto 1906, ko je dramo začel pisati, je namreč leto preloma v Claudelovem življenju. Odločil se je meniško kuto in odšel na daljno pot proti Kitajski kot konzularni uradnik. Kot ambasador je potem bival v glavnih svetovnih prestolnicah; vsaka je bila nekoliko zibelka nove stvaritve, nove umetnine. Ko je bil še konzul v Pragi (tam se je seznanil tudi z našim Plečnikom!), je imel ob sebi kot pripravnika najprej Giradoux, katerega je navdušil za književnost, draamtiko, pozneje pa Alexisa Legérja s pesniškimi imenom Sairet John Perce, kasnejšega Nobelovega nagrajenca in dolgoletnega generalnega tajnika zunanjega ministrstva. V Pragi je tudi prvič videl svoje Oznanjenje na odru... V Braziliji, kjer je bil za veleposlanika med prvo svetovno vojno, je bil kot kulturni ataše njegov sodelavec skladatelj Darius Milhaud, žid po rodu. Ob poznanstvu z njim je takrat v Río de Janeiro vznikla Claudel-Milhaudova opera *Krištof Kolumb*, ki tudi ni doživela krsta v Franciji, marveč leta 1930 Reinhardtovi režiji v Nemčiji. V Parizu jo je šele po zadnji vojni prvič uprizoril v novi verziji Barrault, potem že, ko smo jo gledali v Teatro Colón v Buenos Airesu...

Nemalo pozornosti vzbuja med razstavljenimi korespondenčno pismo generala Charlesa de Gaulla, v katerem mu general leta 1951 izraža svoje obžalovanje, ker je pesnik izstopil iz njegove stranke RPF. Razstavljen je tudi Claudelov dnevnik, ki bo objavljen obsegal čez 2000 strani.

in takih listov Claudeliane bo do konca jubilejnega leta še mnogo.

Pa še to: Če je smelo Claudelovo Oznanjenje na uradni francoski oder v Comedie française šele na večer Claudelovega življenja, potem smo bili Slovenci precej pred Francozi. Oznanjenje je bilo v Ljubljani prvič uprizorjeno kot slušna igra po radiu na predvečer vojnih dogodkov leta 1940. Sredi vojne, leta 1943 je prvič zagledalo pri Slovencih svoj krst tudi na odskih deskah v režiji Nikolaja Jeločnika, takrat gojenca Akademije za igralsko umetnost, z Viktorjem Molko, danes režiserjem in scenografom ljubljanske Drame kot Petrom Craonskim, pa s scenografijo pokojnega arhitekta Vladimirja Gajščka. Predstave so bile v spokornih dneh majnika meseca in takratni Frančiškanski dvorani (danes Mestno gledališče). Ta Claudelov misterij je bil skozi deset let pred zadnjo vojno vsako leto v repertoarnem programu ljubljanske Drame, pa nikdar uprizorjen. Na sporedu je bil, kot se je nekoč izrazil režiser Ciril Debevec gojencem na igralski akademiji, „samo zato, da je klerikalce privabil v vsakoletni abonma...“. V tistih letih je kot dramaturg v Drami kraljeval Josip Vidmar...
R. J.

šo usodo, marveč je tudi po svoji stilski (estetski) fakturi eden najbolj pomembnih slovenskih pisateljev. Njegova refleksija je človeško pristna in slovstveno skoraj popolna.“

MLADINA IZJAVLJA

MLADINSKA VEZ (avgust 1988) piše pod zaglavjem Mladinski opazovavec: „Zadnje čase se v naši skupnosti mnogo piše o bodoči državi in ureditvi južnoslovanskih narodov. Zelo pogosti so glasovi, ki zanikajo bodočnost slovenske državne ideje. Slovenija naj bi ne imela niti v bodočnosti svoje lastne neodvisne države. Naval 'konfederacijske propagande' je tako jase, da se ob tem mladi sprašujemo: Ali Slovenci nismo zmogni (ali pa morda nismo vredni?), da bi si ustanovili, uspešno vodili in, če treba, tudi branili svojo zemljo v lastnem državnem okviru? Če je lastna država ideal vsakega naroda, naj se mar Slovenci, kljub svojemu gospodarskemu potencialu in kulturnemu bogastvu smatramo za manjvredne? Kako je mogoče od tukaj rojene mladine zahtevati, da bi ohranila slovensko narodno zavest, če starejši nimajo slovenske državne zavesti? — Vse možne federacije in konfederacije bi Slovencem vedno vsiljevale tuje strukture, škodljive narodnim interesom. Narod pa bo lahko dosegel polnost svojega smisla edinole v lastni narodni državi.“

Tržaška MLADIKA je za junij in julij izšla kot dvojna številka. Med drugim prinaša pod zaglavjem Naši razgledi nadaljevanje Martina Jevnikarja pregled Sodobna slovenska književnost v zamejstvu. Tokrat so obdelani pisatelji-dramatiki: Rado Bregar, Slavko Rebec, Joško Lukež, Tonček Curk, Saša Martelanc, Sergij Vreme, Edvard Martinuzzi in Danilo Lovrečič. Nato navaja vire za dosedanje preglede. Tržaške pisce zaključuje z navedbo znanstvenikov, kritikov, esejistov: Pahor, Rebuta, Budal, Tavčar, Beličič, Jeza. Širše podaja delo gledališkega kritika Jožeta Peterlina, literarno-zgodovinsko delo Martina Jevnikarja, spise Vladimira Vremca, Aleša Lokarja, Maksa Šaha, Janka Ježa, Pavleta Merkuja in Danijele Nedoh. Potem pa začena novo poglavje o pisateljih in pesnikih z goriškega področja, kjer bo podal Bevkova dela, Bednarika, Boleta, Doktoriča, Feigla, Gregorca, Kumarja, Pavlice, Terčelja, Tonklija in drugih. Začel je z Bednarikom, kateremu sledi opis dela Zore Piščančeve.

Pri SLOVENSKE Matici v Ljubljani je izšla knjiga Franceta Vodnika *Kritična dramaturgija*. Zbral je svoje kritike o gledaliških predstavah v Drami Slovenskega narodnega gledališča v sezonah od leta 1931 do leta 1942, ko so ga poslali v internacijo. France Vodnik je kot kritik pri Slovincu nasledil Franceta Koblarja. Zanimivo bi bilo vedeti, če je avtor navedel, kje so njegovi članki najprej izhajali. Knjiga ima 390 strani ter je tudi ilustrirana s posnetki gledaliških predstav tiste dobe.

Tržaški DIJAKI že četrto leto izvajajo svetovne romane kot slušne igre na radijski postaji v Trstu. Doslej so izvajali Mannzonijeva Zaročenca, Jurčičevega Desetega brata, Fogazzarov Ta naš stari svet, letos pa prednašajo Tavčarjevo Visoško kroniko. Ugotovili so, da velik krog Slovencev vneto posluša te oddaje.

Tržaški RADIO je junija kot slušno igro izvajala Ivana Mraka dramo *Ivan Grohar*. 14. julija so ponovili Slavka Rebeca igro *Tramontana*. Prvi četrtek v avgustu so igrali Radivoja Rehharja *Dvoje mask*. Skoraj nato so ponovili Gabor, dramo pisateljice Zore Tavčarjeve. Za bodoče so na sporedu Mikloša Gjorgjesa *Preizkušnje zvestobe*, pa Ballov Duh svežega zraka. Glasilo radijske postaje Trst Radiocorriere prinaša sporede odslej v celoti tudi v slovenščini.

TRI BALADE

Slovensko katoliško akademsko društvo je za soboto 10. avgusta pripravilo premijero avdi vizualne predstave TRI BALADE. Na sporedu so bile Iz novega sveta (*Andrej Fink* na Dvorakovo simfonijo), Sledovi (*Tone Mizerit*) in Človek (*Janez Zorec*). Nastopili so Marijana Homovec, Janez Pleško in Janez Zorec, povezovala pa je balade Marija Fink.

Pred zelo lepo udeležbo — dvorana je bila skoraj polna —, so se predstavili trije mladi avtorji, polni raznolikosti v dinamičnosti in globini, a čudovito enotno uglašeni na motive, iztrgane iz naše na preteklosti sloneče sodobnosti, prepojeni že z vero v bodočnost. Izredno močna in v liriki poetično izgajena je bila Andreja Finka kompozicija Iz novega sveta. Koliko ljubezni in topline do sveta preteklosti, v katerem se ni rodil, a raste prav iz njega v uglašeno novoga sveta. Mizeritovi Sledovi so že pričevanja o naši elementarnosti, kakor jo vso čisto čuti in doživlja mladina, z vizijami v svet širin in višin na azurnih gladinah pred oltarji gorá; prisotnost strahu božjega v tisočeri od-

tenkih porojevajočega se optimizma. Zorčev Človek je nujno zažarel iz stvarstva, vareč se iz elementov kozmosa. Proces ustvarjanja se iz veselja lomi v prvih zvokih blizu Dariusa Milhauda, Orffa in Ravela. Uganka sledi uganki, dokler se lok med Ustvarjenim in Stvarnikom ne izravna v odkrivanje novih napetosti.

Večer nam je mogel povedati več kot debele inkunabule anket, simpozijev ali diskusij, na žalost še vedno slonečih na mrtvih skeletih pozitivizma in dialektike. Material, lep in harmo nično zbran, so pripravili *Andrej Žužek* in *Jernej Dobovšek* (fotografije), *Branko Zavrtnak* in *Janez Zorec* (risbe), *Jože Dobovšek* (gravacija in zvok), *Franci Willemart* in *Franci Prešeren* (luči) ob sodelovanju članic in članov SKAD-a. Ličen tiskani spored zaključujejo besede „zahvale vsem, ki so tvarno ali tehnično pripomogli k tej predstavi“ — vendar bi veljalo ravno obratno; prireditelji naj sprejemajo naše želje za pogum in vztrajnost, srečo doživljanja v ustvarjanjih pa itak ne more preseči nobena hvaležnost.

R. J.

JUBILEJNO ZBIRKO Glas spremljamo od številke do številke. Toda še naprej sedaj za nazaj in za naprej ponavljamo, da bodo darovanci ob koncu prejeli posebno spomin sko darilo. Lepo vam bomo tiste, ki že leta in leta prejimate naš list brezplačno, ker verujemo, da jih list ohranja v stiku z našo kulturno delavnostjo, ki jo s tolikšno ljubeznijo opravljajo slovenski kulturni delavci na vseh kontinentih: Pridružite se jim z jubilejnim darom in jih podprite!

GLAS morete prejemati tudi po letalski. Za naročnike velja, da doplačajo tri dolarje, za ostale pa znaša doplačilo 8 dolarjev.

SEDMI KULTURNI VEČER

(Baragova zadeva ob stoletnici njegove smrti na kulturnem večeru 3. 8. 1968)

Predavatelj dr. Filip Žakelj se je v uvodu zahvalil Slovenski kulturni akciji, da je vsa leta živo spremljala Baragovo zadevo ter posebno po svojih odbornikih posegala v njen razvoj. Saj npr. dosti odbornikov sodeluje tudi v odboru Južnoameriške Baragove zveze. Potem pa je obravnaval naslednje stvari:

Nauk in navodila drugega vatikanskega cerkvenega zbora o češenju svetnikov.

Ovire in razvoj Baragovega škofijskega postopka v Marquetteu.

Razgibanost glede dela za Baragovo beatifikacijo po svetu, zlasti med Slovenci v Ameriki, Kanadi, Argentini, med izseljenci v zahodni Evropi, v zamejstvu in posebej doma.

Novo slovnstvo o Baragu v angleščini: tri nove knjige: Bernard J. Lambert, *Shepherd of the Wilderness*; dr. Rudolf Čuješ, *Ninidjamissidog šaiugimagog*, ki govori zlasti o Baragovem in Pirčevem vplivu na Indijance v Kanadi. msgr. dr. Maksimilijan Jezernik, *Frederick Baraga*, kjer obravnava Baragovo misijonsko in škofovsko življenje ob dokumentih Kongregacije za evangelizacijo ljudstev.

Nova italijanska knjiga: Ferdinando Bea, *Una sola cosa è necessaria*.

Nove slovenske knjige, ki so v tisku oziroma v pripravi v Argentini: *Baraga uslišuje*. — *Za Bogom največje časti vredna* (Baragova pobožnost do Matere božje). — *Bren o Baragu* (2. zvezek). Svetuje, naj bi se v posebnem baragovskem zborniku izdali najboljši letošnji članki z naslovom: Baragovo leto.

Doma so meseca maja brali Baragove šmarnice *Eno je potrebno*. Pod istim imenom je Karel Mauser začel v Božji besedi objavljati povest o Baragu.

Posebej je predavatelj omenjal velike zasluge pokojnega dr. Franca Jakliča za golblje in širše spoznavanje Barage in usodo njegove baragovske zapuščine.

Spomnil se je tudi dela pok. prelata dr. Jakoba Šolarja za Baraga, omenil njegove članke o Baragu ter Baragov življenjske, ki pa ga ni utegnil dokončati.

Malo bolj je razčlenil vsebino knjige Baraga uslišuje, ki je tik pred izidom.

Končno je omenil še spremembe v novem cerkvenem zakoniku gleda razglašanja blaženih in svetnikov ter prosil, naj bi vsi vneto podpirali Baragovo zadevo.

Večer je bil v okviru zgodovinskega odseka.

TODOROVIĆ POROČA

Seja centralnega komiteja jugopartije 16. 7. se je vršila v znamenju napetosti med sovjetskimi in češko-slovaškimi komunisti. Mijalko Todorović, sedaj štev. 2 v beograjskem režimu, se je zato v dobri delu svojega referata ubadal s temi težavami. Ta se je skliceval na belgrajsko deklaracijo iz leta 1955 in moskovsko iz 1956 in se potegoval za aplikacijo njih principov tudi na ČSR.

O ekonomski krizi, ki se v Titovi tvorbi vedno bolj kaže in izziva vedno ostrejšo diskusije v časništvu in med partijskimi vrhovi, je Todorović rekel, da se rezultati reforme iz l. 1965 ne smejo podcenjevati v kljub omahovanjem in neuspehom. Poglavitne težave — po Todoroviću — izvirajo iz povezane akcije „kontrarevolucionarnih“, „nacionalističnih“, „konzervativnih“, „birokratičnih“ in „neostalini stičnih“ elementov zoper sistem samoupravljanja. (Dobro mora biti podkovan

— dobesedno — v komunistični dialektiki, kdor tej zmesi verjame.)

Todorović je dalje analiziral „eksplozivne oblike“ zadnjih študentovskih demonstracij; rekel je, da je Zveza komunistov razumela njih progresivne terjatve, da pa se je uprla metodam pritiska. Najbolj hude napade je usmeril na „majhno skupnico intelektualcev“ na univerzah, ki hočejo organizirati politično opozicijo in z demagogijo „diskvalificirati“ Zvezo komunistov.

Poudaril je, da se v delavskem razredu ne sme zakrivati nevarnost in da se „Savez komunistov“ sam mora rešiti utvare, da njegova avtoriteta ni načeta. Vendar: vse se da še rešiti in sicer z demokracizacijo partije.

Centralni komite je ob sklepu potrdil načrt za reformo svoje organizacije. Predlagana je razpustitev centralnega komiteja, njegovo opravilo naj bi imela „konferenca“, ki se naj bi sestajala enkrat na leto. Ako bo ta predlog na kon-

gresu, ki se predvideva za začetek 1969, sprejet, bo „Savez komunistov Jugoslavije“ imel te-le organe: kongres vsaka štiri leta, konferenco vsako leto, predsedstvo, izvršni sekretarjat. Centralni komiteji v šestih „republikah“ pa bi še ostali.

Tako bi razni strokavniki za privatne dopise velikim dnevnikom mogli spet zagnati pesem o napredujoči federalizaciji in liberalizaciji. Pozabili pa bodo, da še vedno obstaja ena partija z enim kongresom, ki je osnovni organ vsega „Saveza“, eno predsedstvo, eno izvršno tajništvo. Titovski mojstri za izmenjavo naslovov. Tako delajo vse slabe firme.

JUBILEJ MUZEJA V PTUJU

Letos praznuje Pokrajinski muzej v Ptujju svojo 75-letnico. Podlago za ustanovitev je dalo zgodovinsko društvo, jedro poznejšega muzeja pa je predstavljala arheološki oddelek, ki so ga tokrat odprli na kraju, kjer danes stoji ptujjska gimnazija. Leta 1928 so preselili arheološko zbirko v dominikansko zgradbo, kjer je še danes. Vsekakor je zanimivo, da je takratna ptujjska občina hotela pokloniti celotno zgradbo muzeju, ki je pa ni hotel sprejeti, ker ni računal na obseg kasnejših najdb in odkritij. Takratna napaka se danes hudo maščuje, ker so se v slossopju naselile stranke, ki jih danes ni mogoče izseliti. Muzej pa bi potreboval zlasti prostore v pritličju, kjer sedaj želijo urediti lapidarij ter shraniti velik del spomenikov presežne velikosti. — Za petinsedemdesetletnico muzej ne misli prirejati posebnih proslav, ker se bo Ptuj letos moral spominjati še druge obletnice: Rimljani so namreč mesto ustanovili pred 1900 leti in bo muzej pridružil svoj program jubileja tej obletnici. Za ta praznik pa mislijo izdati dve publikaciji: *Kulturnozgodovinske zbirke na ptujjskem gradu in Arheološki muzej v Ptujju*. Obenem bodo priredili razpravo iz prvega stoletja po Kr., to je iz dobe ko je bilo mesto ustanovljeno. Vodstvo muzeja se je obrnilo na vladne ustanove za podporo, ker bi rado izdalo serijske odlitke iz arheološke zbirke (oljenke, Orfejev, spomenik v miniaturni, amfore v miniaturni, kopeje reliefnih plastik ipd). Muzej misli izdati tudi serijske razglednice o Ptujju ob času ustanovitve. Največ pa si muzej obeta od obnovitve zgodovinskih poslopij v Ptujju in okolici.

OD ČRNE NAD TISO DO BRATISLAVE

RDEČA SVETA ALIANSA

Ob prvih besedah naslova se piscu že vriva dvom med črke: kaj ima svetost opraviti z rdečim pogovorom v Črni nad Tiso in v Bratislavi. Pri raznih simpozijih ali dialogih med kristjani in komunisti gotovo prinašajo polne vrče dobre volje goreči kristjani, od druge strani pa bi bilo prava nespamet pričakovati kako svetost; ni je bilo in je tudi ne bo niti drobec, kolikor bi je moglo biti vsaj za tolažbo, sem in tja vsaj za nohtom malega prsta na levi ali desni roki. Toda naslov nosi pridevek svetosti in se mu ni več mogoče izogniti. Res je v naslovu vsaj kontradikcija, če ne celo nesmisel, toda logika naših časov se gradi ali razkrajja v vse smeri — zato uporaba svetosti najbrž tudi ne bo napak, kadar se uporablja za pravo umevanje sodobnega komunističnega etosa, kajti komunistični ideologi se mu ne odrekajo, kadar izjavljajo, kako „pošteno“ grade etos novega socialističnega humanizma in pri tem zato ne odvrtajo pomoči in sopotnikov na katoliški strani, in sopotniki so komunizmu namoč koristni.

PRVA SVETA ALIANSA

Naj bo temu tako ali drugače, najbolje se je pri razmotrivanju o sodobni komunistični etični politiki umakniti na varna tla izkušenj in doživetij. In pri tem je ravno zgodovina najboljša učiteljica — vsaj v politiki. Če pa stopimo korak naprej, se na vrhu politike, to je na njeni najlepši veji — to je diplomaciji, srečamo s čudovitim zgleodom vsega, kar se je svetega dogajalo v lepi karpatski vasi, z malo žalostnim, temnim imenom Črna — hvala Bogu, da je bila blizu Tisa, svetla in bistra kot naša Sava pri Savici... Tam se je ponovilo, kar bi se moglo postaviti v okvir zgodovine za celih stopenetdeset let nazaj.

Oče *svete alianse* — prve — je bil tudi Rus in sicer sam car Aleksander I. Po letu 1815 se je v švici srečal z Madame Krüdener — bil je mehkega, za vse lepo odprtega srca, ona pa je bila za vse mehko odprtega srca in melanholični car se je z njo povezal v čuden versko erotični senzualizem. Ker je bil po zmagi nad Napoleonom gospodar cele Evrope, je slabosti svoje grešne narave skušal izravnati z veledelom ljubezni do vsega človeštva. Nekega popoldneva sta med dežjem in nevihto v napol svetli sobici na mizico postavila zlata svečnika in med goreči sveči križ ter sveto pismo. Pred svečenico svojega srca je car prisegel ustanoviti sveto alianso z namenom: *nikdar več vojne, nikdar več nobenih revolucij*. Viharje v svojem srcu je zakril s plaščem miru in ljubezni nad vso Evropo, da, nad vsem svetom.

Kaj vse se dogaja za zaprtimi vrati diplomatskih konferenc, noben, tudi najvestnejši zgodovinar ni mogel nikdar odkriti. Še manj se sme dobro vzgojen diplomat spuščati v intimnosti osebne narave. Madame Krüdener in car Aleksander sta nagnala v sveto alianzo vse ostale evropske zaveznike, vsi skupaj so bili torej dovolj močni garanti miru za ves svet — toda *niso bili gospodarji nad srci ljudi, kaj šele narodov*, kakor ni bil temu kos nad svojim sam car Aleksander v navzočnosti svoje diplomatske mistične muze.

Kaj vse je morala opravljati prva sveta alianca! Lepo in nelepo; lepo je bilo, da je npr. leta 1821 imela v Ljubljani kongres in nam je za seboj pustila spomin, lepo povest Izza kongresa, izpod peresa Ivana Tavčarja. Toda mnogo bolj megleno je bilo njeno ravnanje ob revoluciji, ki je leta 1823 izbruhnila v Madridu. Ljudje so si tam želeli svobode po svojem srcu, ne po kolektivni matematiki, diktaturi svete alianse. Toda ta sveta alianca se je brž izkazala, koliko zna biti sveta ob takih narodnih nemarnostih — v posmeh francoski revoluciji je tja poslala francosko vojsko ter z zmago pri Trocaderu zadušila prve klice svobode za Špance; svetost alianse je zatrla svetost svobode v španskih srcih. Kakšna ironija!

Poslej je prva sveta alianca hiralna v enaki meri, kolikor je tajna alianca svobode gorela v srcih evropskih narodov. Njen junak car Aleksander je leta 1825 razočaran prepustil prestol svojemu bratu Nikolaju I, odšel na Krim, kjer je misteriozno „umrl“... Ko so pozneje odprli nje-

govo krsto, je bila prazna. Pravijo, da je bil za pokoro zbežal iz Evrope v Sibirijo, kjer je skrito končal kot redovnik v neznanem samostanu.

JUNAKI RDEČE ALIANSE

Za junake v drugi alianci tam v Črni in potem v Bratislavi pač torej ne bi bilo treba ohranjati še pridevnik o njihove združbe svetosti. Saj bi oni sami bruhnil v smeh, mogoče celo v iskren krohot, ker pač ne bi bili na kakem dialogu, kjer bi se morali obnašati sveto, četudi z malo kislimi obrazi.

Kaj se je godilo v vagonih na železniški postaji v Črni — niso bili živinski vagoni, ampak zelo salonski in lepe zelene barve —, se niti najbolj spretnim diplomatskim komentatorjem ni posrečilo ugotoviti. Baje je bilo hudo, zelo hudo — sveč niso prižigali, kaj šele, da bi se kdo spomnil na sveto pismo, pač pa so sveče prižigali v katedrali sv. Vavilava v Pragi, še bolj pa so resnične sveče svobode gorele v srcih vseh ljubiteljev prave svobode.

Črna je bila samo črna; dosežene sadove še tajnih zaključkov so torej prenesli na posvet cele alianse, ki modernim časom primerno nosi vojaški naslov Varšavski pakt; zbrali so se vsi še zaupanja vredni v Bratislavi.

Kaj se je zgodilo? Po naukih prve alianse in tudi po skušnjah zgodovine bi morali vsi skupno udariti nad grešnika — nad Praho, kakor so leta 1823 junaki prve svete alianse udarili na Madrid in tudi zmagali.

Zarotniki v Bratislavi so, polni muh, bili spretnješi; sinovi teme so zvitejši od sinov luči! Dobro so vedeli, da je bila zmaga v Madridu 1823 dejansko velik poraz, zato pa je treba Bratislavo prepeljati z drugimi sestavinami. Zlate Prage niso kaznovali, vsemu svetu v brk so ji celo dovolili svobodo — toda po svojih fino preračunanih kolo-tečnicah, po svojih tirih — ne samo po dveh, kakor se to rado dogaja v sodobni slovenski politiki —, ne, raje po poteh „pluralizma“; etosu humanističnega socializma se bo z vso obilnostjo pridružila zakladnica razvojnosti in dinamike, pomočnje in pluralizem... rdeča bo, seveda samo njim v prid; profesionalni požigavci v Vietnamu, pripravljavci še novih Vietnamov, recimo na pragu ZDA, tik pred njihovim nosom, v Južni Ameriki; dobro vedo, kako se temu streže. Le majhen, nepomemben detajl: Češkoslovaška ima v zgodovini izpričane najboljše in najmoderneje tovarne orožja. Čehi bodo na zunaj „liberalni“, z orožjem pa bodo mnogo služili za vse tisto, česar Moskva zaradi ozira na Peking in Washington ne more počenjati javno. Torej sleparija na obe strani: ena javna po poti reform in liberalizma, druga pa tajno, včasih celo z melodijami stalinizma. In takih detajlov bo še kup na kup, tudi Titovih ne bo malo.

Tako bo Praga odslej prava Meka za vse, ki verujejo, kako se gradi nova svoboda v novi Češki, peli in pisali se bodo v senci katedrale sv. Vavilava lepi slavospevi dualizmu in aktivni razvojnosti... moj Bog, človek bi se zjokal nad tolikšno modrostjo in še bolj nad naprednostjo spretnega, simpatičnega Dubčeka — — tam zadaj pa se bo mogoče skozi megló sramežljivo odkrivalo resnici podobno spoznanje — rdeča alianca res ni sveta, ker je njen zaključni bratislavski komunike velika laž! Cilj je namreč vedno isti: dobrim srcem na zahodu je treba vnmati ne samo že dovolj za vse dobro gorečih duš, ampak jim je treba z raznimi poudarki o „svetosti“ rdečega vzhoda mehčati hrbtenice, ponujati konfederacijo, koekzistenco, aktivno razvojnost, dualizem in vozikanje po treh, štirih in ne samo po dveh tirih.

— — —

Pisec teh vrstic je na pariški Visoki šoli z užitkom poslušal svojega profesorja diplomatske zgodovine Scheferja, odličnega burkeža. Imel je — kakor se profesorju spo-

(Nadaljevanje na 8. strani)

KARAJANOV FESTIVAL V SALZBURGU

Pred nekaj leti so sklenili uvesti v Salzburgu novost, poleg rednega poletnega festivala bi naj bil še pomladni v času Velike noči. Zamisel je bila Karajanova, v začetku sprejeta z nekaj skeepse, pozneje pa se je utrdila, zanimanje za poletni festival ni padlo, velikonočni pa so bili vsi razprodani in za letošnji je bila predprodaja zaključena že pol leta poprej. Idejni in glasbeni vodja je Herbert Karajan. Letošnji velikonočni festival je trajal devet dni in je obsegal štiri različne programe, dva koncerta in dve operni deli, katerih vsako je bilo izvajano dvakrat, le Wagnerjevo „Rensko zlato“ je bilo trikrat. Na letošnjem programu je bil koncert Beethovnovih del (Uvertura „Ceriolan“, šesta in sedma simfonija), Brahmsov Rekvijem in operi „Walküre“ in „Rensko zlato“ iz cikla „Nibelunški prstan“. Karajan je z letošnjim festivalom povezal svojo šestdesetletnico, saj je bil rojen v Salzburgu. Dasi so bili vsi koncerti razprodani in enako tudi operne predstave, so stroški v mnogem presegali dohodke in sta krili primanjkljaj Nemška gramofonska družba in newyorška Metropolitan opera, ker se je Karajan obvezal ves program ponoviti v njenih prostorih v New Yorku z isto zasedbo. Karajanov namen pa je bil, zbrati ob teh izvajanjih res izbrano publiko vsega glasbenega sveta. Pri poletnem festivalu je namreč preveč viden turistični del zanimanja. Višek opernega dela je bil dosežen z izvedbo „Walküre“, kjer da je bil Karajan neprekosljiv. Več ko polovica solistov je bila iz Metropolitan in ob koncu navdušenemu odobravanju ni hotelo biti konca, seveda v opernem gledališču.

Pač pa je Karajan uvedel posebno novost za simfonične koncerte. Publika ne sme ploskati ne ob začetku, ne ob koncu. Poprej so ob začetku dvorano zatemnjevali in je bil le oder z orkestrom osvetljen, sedaj pa je ves koncert ob polni razsvetljavi cele dvorane.

Brahmsov Rekvijem je bil višek koncertnega dela. Na odru je bil orkester z nad sto godbeniki in stopetdeset člani zbora, vsi vsak zase umetniki. Za glasbeni part je Karajan izbral Berlinske filharmonike, za pevski del pa Dunajsko pevsko združenje. Brahmsovo delo v sedmih delih, polno žalosti in tolažbe, so prav pred sto leti prvič izvajali v bremenski katedrali, vendar nepopolno. Solista pri Rekvijemu sta bila Ludmila Janovitz iz Gradca in baritonist Dietrich Fischer-Dieskau. Ob koncu je le dopisniku ljubljanskih listov ušlo in je začel, sicer rahlo, ploskati, pa so mu sosodje naglo povedali, da se pri Karajanovih koncertih ne sme ploskati, pri rekvijemih pa se sploh že od nekaj nikdar ni ploskalo.

Pri izvajanju Beethovnovih simfonij se je spet izka-

zalo, da je orkester Berlinske filharmonije danes najboljši na svetu. Ni šlo samo za perfektnost v tehniki, ampak tudi za popolnost v musiciranju. Ljubljanski dopisnik iskreno priznava, da se pri prvem in drugem stavku pastoralne simfonije (kakor znano posvečene Ljubljani) ni mogel ubraniti solzam, ki so mu polzele po licih.

Svojo šestdesetletnico je Karajan proslavil na izreden, njemu lasten način! Na posebni lastni ustanovi bo vadil nov naraščaj mladih dirigentov. Ustanova bo nosila Karajanovo ime in jo bo tudi sam financiral. Osebnost bo vodil zavod in se posvečal pedagoškemu delu v najširšem možnem obsegu. Tako bo že v letu 1969 v Berlinu mednarodno tekmovanje mladih dirigentov v sklopu njegove ustanove.

Kakor je že navada pri velikih možeh, ima tudi Karajan mnogo nasprotnikov. Pri izvedbi Beethovena mu očitajo preveliko dinamičnost in preprozorne pianissime. Med nasprotniki je največ Avstrijcev, ki zagrizeno branijo stara dunajska načela in pozorno premišljajo sleherni odklon od tradicije ter ga seveda obsojajo. Konflikt z Dunaja pa je seveda rodil sadove: Berlinska filharmonija se ima za svoj kvalitetni višek zahvaliti dejstvu, da se je Karajan z Dunajem „spril“ in festivale v Salzburgu naslonil na simfonike iz Berlina.

„AVANTURISTIČNE TEZE“

— Generalni tajnik francoske partije Waldeck Rochet je centralnemu komiteju predložil poročilo o majskih in junijskih nemirih in o volilnem neuspehu, ki je objavila „l'Humanité“ 10. junija. Vodja francoskega komunizma zavrača „avanturistične teze“ o možnosti, prevzeti oblast med majskimi dogodki, o „dejavnih manjšinah“ in o nalogah, ki naj bi jih imela partija. Volilni neuspeh levice izhaja iz tega, ker ni mogla predložiti skupnega programa, in iz tega, ker so golisti „izkoriščali“ „izsiljevanje z grožnjo državljsanske vojske“. To izsiljevanje pa so omogočili s svojim revolucijskim delovanjem levičarski ekstremisti, anarhisti, maoisti, trockisti, guevaristi, P.S.U. (levi socialisti), s svojim revolucionarnim pisanjem pa „Le Nouvel Observateur“, „Combat“, „Le Monde“, „Paris-Match“ in „La Croix“, ki so podpihovali „revolucionarje“. Tako komunistični generalni tajnik. Objektivni odločilni vzrok zadržanju partije med nemiri pa je zadržanje francoskega delavstva, ki ni hotelo revolucije „očkovih sinekov“. To kaže tudi rezultat volitev: 32 odstotkov delavcev je glasovalo za de Gaulle, 37 za komunistično partijo. — List „La Croix“ je bil doslej smatran za katoliški dnevnik.

(RDEČA SVETA ALIANSA. . . naadljevanje s 7. strani)

dobi — lepo belo Miklavževo brado, a zelo mlade in poredne oči. Rad nam je dajal nauke o skrivnostih diplomacije in nas svaril: Kadar boste hoteli v sobo, kjer bo diplomatska konferenca, bodite vedno namoč previdni; nikdar namreč ne boste vedeli, kdo je tisti, ki vas čaka. Ko boste odprli vrata, boste presenečeni, kajti ne boste vedeli, ali je tam angel ali hudič. Vedite: diplomacija je umetnost z besedami prikrievati svoje misli...

Kaj bo z našimi prijatelji v zlati Pragi — s pravimi, ne s tistimi, ki so prijatelji režima. Pisatelj Hašek je napisal Dobrega vojska Švejka, za ves svet pravo podobo zdravega Čeha. Poln humorja se švejk suče in zmagaue nad vsem, kakor je prav. Velik je po svoji smešni plati! Ni zlomek, da se bodo moderni Čehi varovali prijateljev režima in se zaprli vase ter postali kopije Švejka in njegovih lumparij, pri trganju krink z obrazov hudičev, ne angelov.

Slovenci imamo hvala Bogu svojega Švejka! Ivan Cankar ga je izobilčil v satiri Pohujšanje v dolini Šentflorjanski. Ime mu je Konkordat — rekel bi, da je ime vzel iz slovenske tradicije in srca takratne slovenske politične atmosfere. Kaj vse zna Konkordat povedati, je najbolje seči po knjigi in jo prebrati. Toda vsaka velika doba ima svojega angela ali satana — pač po meri, kakor si jo narod zasluži. Včasih malo potrkam na vrata naše politične —

ne strankarske — atmosfere in me je takoj vsaj malo strah, še bolj pa tedaj, kadar na čelo članka napišem naslov, kjer je na tehtnici pojmovanje in oblikovanje politične svetosti. Kaj bo, če bom potrkal v upanju najti našega Švejka, takega, da bi se mu od jutra do večera smejali celo debeli in rejani stari grški bogovi na svojem Olimpu, če bi še živeli. Kot zahtevajo pravila diplomatske vljudnosti, bi ga moral lepo pozdraviti, a bi se rad kot švejk pozabaval nad nebodigatreba, ponižno bi ga brez sledov krivičnosti ali intrig v skladu s Cankarjevim Konkordatom, naslovil: „Dobro jutro, gospod Protokol!“

Slovenci se imamo za mnogo zahvaliti Čehom. Stoletja smo bili skupaj v isti habsburški monarhiji. Vemo, kaj so pisali o usodi Evrope in o samostojnih narodih njihovi največji pesniki in pisatelji. Njim in po njih sebi si moramo želeti med nami mnogo švejkovega duha in njegove vesele vere. Premagal je s smehom habsburški imperializem — ni zlomek, da bo kos tudi rdečemu, z etosom socializma odišavljenemu moskovskemu imperializmu. Hašek je po izidu Švejka izjavil:

„Humor je najmočnejše orožje v borbi za demokracijo!“

Naš Ivan Cankar bi bil teh besed zelo vesel — — —